

El dogma noucentista

OPINIÓ

EL NOUCENTISME CULTURAL VOLIA IMPORTAR ORDRE RACIONALISTA I CONTENCIÓ EN UNS PAÏSOS QUE SOM, TAMBÉ MEDITERRANIS, ANÀRQUICS I EXCESSIUS. RES A DIR, EXCEPTE QUAN EL NOUCENTISME ESDEVÉ DOGMA I PRETÉN QUE LA CULTURA CATALANA S'AMPUTI EL QUE TÉ DE GENIALITAT MODERNISTA.

Aquests nostres països nostres són, de base, no tan sols geogràficament, també culturalment, mediterranis, meridionals i fins i tot un punt semítics. Per a bé i per a mal. En una Europa on s'ha diluït molt la distinció entre l'Est i l'Oest –amb l'aparició del concepte de Mitteleuropa–, cada dia es reforcen més les distincions entre el nord i el sud. Culturalment, el sud és més aviat vitalista, anàrquic, molt sovint excessiu, una mica genial. Hi ha un model del nord que seria més aviat racionalista, aristocratitzant, no gaire càlid, amb la fredor inherent a la ironia, endreçat... També ho podríem veure d'una altra manera, no en l'espai, sinó en el temps: la història de la cultura ha estat un pèndol permanent entre els classicismes i els vitalismes (el barroc, el romanticisme, el modernisme), i aquests països nostres sempre han tingut una ànima popular –potser com tot els del món, contraposant ànima popular i projecte de les elits– més aviat de la banda barroca. I la gent de fora és el que més ve a buscar i el que més admira, del que tenim.

Potser perquè som també en la frontera entre el nord i el sud, aquests dos pols han marcat la nostra vida cultural, en un debat normalment enriquidor. En un moment determinat, un corrent important del nostre pensament estètic va proposar el model noucentista, que és clarament un model endreçat, classicitzant, amb un mirall al nord, força aristocratitzant, que pretenia d'una manera molt plausible empènyer a la plena modernització de la nostra cultura. Ha estat un model fecund, certament. No sé si naixia d'això, però tenia en els seus fonaments una constatació pràctica molt real: si optes pel classicisme, pel respecte a les formes endreçades i contingudes, la genialitat és més difícil (no pas impossi-

ble), però també és més difícil el nyap ridícul. Gairebé sempre tindràs uns mínims. Mentre que si optes per l'excés, pel desordre, per la improvisació, la línia que separa el sublim del ridícul esdevindrà molt prima (i no tothom la situa en el mateix lloc). De tant en tant en sortirà alguna cosa condensadament genial (poques coses i poc consensuades) i molt sovint en sortirà un nyap. Per contra, una constatació de signe invers: a partir del modernisme pots construir una cultura de masses (crec que amb components de qualitat). A partir del noucentisme, és impossible. I avui una cultura ha de ser també una cultura de masses.

VICENÇ
VILLATORO
villatorolamolla@hotmail.com

Personalment, sóc un gran entusiasta del noucentisme polític, mentre que el noucentisme estètic no em fa ni fred ni calor. Políticament, em sembla admirable la voluntat d'incorporar-se a la modernitat europea, al racionalisme i a l'ordre sota la llum fonamental de la llibertat. Però estèticament sóc més aviat dels altres. No sóc gaire filonoucentista, però n'admiro moltes de les obres. Però hi ha una cosa del noucentisme que sempre m'ha inquietat i que em torna a inquietar, a hores d'ara, en mans d'alguns dels seus hereus (de l'estètica i de l'esperit aristocratitzant, del seu recel davant del que és popular): una tendència natural al dogma, i per tant a l'exclusió. La tensió entre noucentisme i modernismes és creativa. Però en els noucentismes –més que no pas en els modernismes– hi ha una certa tendència a convertir la pròpia proposta en dogma i a negar qualsevol virtut o qualitat a l'estètica rival. Exemples concrets? Un munt. L'acarnissament amb la figura d'Agustí Bartra, negant-li una cadira a les primeres files de la literatura catalana del segle. La conversió d'Espriu en, exclusivament, un prosista irònic. La conyeta sobre la cultura popular i tradicional. I últimament la campanya contra la Sagrada Família, que fingeix a estones ser una reivindicació de Gaudí –el nom s'ha fet massa gros per proclamar-s'hi en contra–, però que reprèn tots els tòpics tradicionals dels noucentistes contra els modernistes. El tòpic de la mona de pasqua, per entendre'ns. (I n'hi ha, de mones de pasqua modernistes; com hi ha banalitats insípides noucentistes). El problema no és el noucentisme, doncs. El problema és el dogma. La pregunta és si podria existir, si més no en teoria, un noucentisme no dogmàtic.

Escriptor, guionista i crític d'art